

presència

Número 1877. Del 15 al 21 de febrer del 2008. Any XLIII. 0,50 €

Les voltes de la plaça Reial de Barcelona, una de les que visitem. / QUIM PUIG

Places

EL COR DE LA CIUTAT. Fem un recorregut per dotze places d'arreu del país. De Vic a València, de Palma a Balaguer. / 2 a 10

De cruïlla medieval a zona Wi-Fi

A la plaça Major de Banyoles s'hi fa mercat els dimecres des del segle XIII

IRENE CASELLAS / Banyoles

● Imagineu un migdia fred d'hivern, a començaments del 1308. Un pagès cansat comença a recollir quatre cols i naps que no ha aconseguit vendre al mercat. No es pot permetre el luxe de comprar carn i torna cap a casa amb les mans buides. Ha de caminar de pressa entre basses i fang per arribar al mas abans que es faci fosc, que és molt aviat. Just 700 anys després, un pare s'asseu en un banc al mateix indret. Mentre amb el peu gronxa el cotxet del seu fill, obre un ordinador portàtil i es connecta a la xarxa.

L'escenari d'aquests dos moments és el mateix, la plaça Major de Banyoles. En l'època del pagès, l'espai era una simple esplanada oberta, en una confluència entre camins, al costat

LA PLAÇA

- DATA
Documentada des del 1275
- SUPERFÍCIE
Uns 4.900 m²
- SITUACIÓ
Al centre històric
- PRINCIPALS EDIFICIS
Un dels més representatius és Cal Moliner, del segle XIII
- PARTICULARITAT
La travessa el rec Major, en part descobert
- REFORMES
Rehabilitada del 2005 al 2007
- CELEBRACIONS
Sardanes, fires, actes polítics...

La plaça i les seves voltes –n'hi ha quaranta– són un espai característic de Banyoles, tant com l'estany.

d'una vila que s'havia anat aixecant prop del monestir de Sant Esteve. En l'actualitat, la plaça és el centre cultural, social i sentimental de la ciutat de Banyoles. Rehabilitada des de fa poc més d'un any –amb molta polè-

mica per la tala d'uns plàtans centenaris i l'ús d'un tipus de pedra molt delicat per al paviment–, la plaça Major s'ha anomenat al llarg del temps plaça de la Vila Nova, del Rei, de la Constitució, de la República, i

d'Espanya, durant el franquisme. El 1979 va recuperar el nom amb què la coneix tothom. I des del 1999, el seu conjunt històric està protegit per la Generalitat de Catalunya com a bé cultural d'interès nacional.

PUBLICITAT

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA

1.000 ANYS D'ART

Palau Nacional
Parc de Montjuïc
Barcelona
www.mnac.cat

ROMÀNIC GÒTIC MODERNISME AVANTGUARDES

Exposicions 2008

Febrer - maig
El Romànic i la Mediterrània

Maig - maig 09
Monedes en lluita (1808-1814)

Juny - setembre
Duchamp, Man Ray, Picabia

Novembre - gener 09
Juli González
L'imaginari d'Eugenio Lucas

Aboneu-vos al MNAC!

Per només 14 €, accés il·limitat a la col·lecció permanent i a les exposicions temporals durant 1 any (a partir de la data d'adquisició a les taquilles del Museu)

Des de la teulada i la façana de l'Ajuntament, que es mereix una visita a banda, ens observen personatges il·lustres del passat de la ciutat. / JUDIT FERNÁNDEZ

LES DADES

- NOM:
Plaça de la Font
- CIUTAT:
Tarragona
- DATA:
Es va configurar com a tal entre els segles XII i XIV sobre l'arena de l'antic circ romà
- SUPERFÍCIE:
3.312 m²
- SITUACIÓ:
A la Part Alta, a 50 metres sobre el nivell del mar
- PRINCIPALS EDIFICIS:
L'Ajuntament i les illes de cases senars que la tanquen amb la rambla Vella, bastides sobre els arcs del circ romà
- PARTICULARITATS:
Convé visitar la resta de fragments del circ per situar la plaça al plànol de l'antiga Tarraco
- CELEBRACIONS:
Tandes de llum i concerts de Santa Tecla, diades castelleres, el carnestoltes, altres festes populars

Una plaça dintre l'antic circ romà de Tarraco

JORDI PRADES / Tarragona

● La font és gairebé una anècdota i tanmateix li dona el nom. És poc més que un punt de referència per descobrir la plaça, un indret des d'on orientar la mirada per situar-se en el recinte, presidit per l'ajuntament. Es pot fer un glop de l'aixeta i rentar-se la cara per obrir bé els ulls i observar que els edificis amb números senars, a l'esquerra, són tots ben bé iguals. La seva amplada és la mateixa perquè els fonaments descansen sobre la planta dels arcs del circ romà (S. I dC). S'en poden veure dos, amb la volta inclosa, a l'oficina de la Caixa.

Al costat hi ha un Capuccino, un d'aquests establiments despersonalitzats fruit de la franquícia que fa desaparèixer el comerç del barri en profit de bars i restaurants de cartró pedra. Amb els calés dispensats pel caixer automàtic es pot seure a prendre alguna

La plaça de la Font és un bon punt de partida per visitar tres places més de la Part Alta – la dels Sedassos, la del Fòrum i la del Rei – i veure la ciutat romana

cosa (per als turistes, el Chartreuse és la beguda festiva de la ciutat) i imaginar que s'és a l'arena del circ. De fet, és fàcil fer-se'n la idea: del cafè estant cal pensar que l'ajuntament ocupa les *carceres* des d'on sortien els carros. Sota l'illa de cases amb número parell hi va haver l'espina del circ (començaria on hi ara hi ha la penya blaugrana) i, al darrere, l'al-

tra grada amb el *pulvinar* (es conserva una part d'aquesta tribuna al restaurant dit així) i les restes dels arcs que es poden veure a la plaça dels Sedassos, continuen al Trinet Vell i acaben amb el mural que reproduïx l'altra volta del circ, perfectament visible al final del Cós del Bou. L'arqueologia és viva a Tarragona. I la plaça bull d'activitat tot el dia.

Amb els fanals encara encesos descarreguen els camions. Quan la parada ja omple la cantonada de colors i la frescor de fruita i verdura es barreja amb la flaire dels cafès i els croissants, els bars planten les terrasses. Al migdia s'omplen, també els diumenges d'hivern si fa bo. I a l'estiu la plaça esclata, amb un anar i venir de tarragonins i forans atrets pel Patrimoni de la Humanitat que exhibeix la ciutat, que es toca a la plaça de la Font, dita, per cert, *el corral* a principis del segle XIII, de Sant Francesc, de Sant Fructuós, del Roser o de Sant Domènec, del General Lacy, de la Constitució, de la República i de José Antonio. N'ha vist de tots els colors al llarg de la història. L'última, dos mil anys després que les quadrigues trepitgessin el terra on som, va ser la construcció de l'aparcament soterrani que va li buidar les entranyes.

Més bars turístics i menys comerç de barri

● La de la Font és ara la plaça del banc dels gitanos de la Part Alta i el seu peculiar català; la dels amics que queden per fer un beure; la de la parella que passeja; la del gos que persegueix els coloms; la dels nens que juguen, la de la font de les quatre aixetes... La gent se l'ha fet encara més seva des que es va guanyar per als vianants. La intervenció arqueològica feta entre 1995 i 1996 va documentar la pavimentació medieval i

restes d'una font de la mateixa època prop del pou ciclopi, la pavimentació de l'arena del circ i la mateixa arena i, a més, restes arquitectòniques i de producció d'un centre ceràmic i els seus magatzems... Però al segle XXI els cotxes omplen el subsòl de la plaça i les botigues perden clients, es queixava fa pocs dies l'últim comerciant que ha tancat, el que tenia l'únic supermercat de la plaça. Ara hi faran un bar o un restaurant per a turistes.

La plaça Catalunya és un dels típics llocs de trobada de la Ciutat Comtal. / ANDREU PUIG

Típic lloc de trobada

La **plaça de Catalunya** està situada entre els districtes de l'Eixample i Ciutat Vella, unint dues parts de la ciutat

MARIA PASCUAL / **Barcelona**

● La plaça Catalunya és un dels espais més concorreguts de la capital catalana ja que uneix dues parts de la ciutat —els districtes de l'Eixample i Ciutat Vella—, hi conflueixen importants vies de comunicació i hi ha parades de diversos mitjans de transport i, al subsòl, hi trobem una oficina d'atenció al ciutadà dels Mossos d'Esquadra i la principal oficina de turisme de la ciutat. A més, la plaça està envoltada per coneguts centres comercials com ara El Corte Inglés, El Triangle o Sfera —emplaçat en un edifici que havia estat la seu del Banc Central—, les seus de diverses entitats bancàries o el famós bar Zurich. Precisament l'entrada d'aquest establiment o la de les grans superfícies anomenades està sempre plena de gent esperant, ja que aquesta plaça —en la qual tothom es fa la típica fotografia envoltat de co-

loms o donant-los veces—, amb la rosa dels vents al centre i diverses escultures —entre les quals destaquen *La deessa* de Josep Clarà, *El pastor* de Pau Gargallo o el monument a Francesc Macià de Josep Maria Subirachs—, és un dels típics llocs de trobada dels barcelonins i un dels espais on tenen lloc celebracions ciutadanes o esdeveniments com ara alguns dels concerts de les festes de la Mercè, la Setmana del Llibre en Català o la celebració del Cap d'Any. A més, els ciutadans també s'hi han congregat en ocasions especials o de protesta, com és el cas del 17 d'octubre de l'any 1986 per viure la retransmissió en una pantalla gegant de la proclamació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics del 1992 o de les manifestacions que van tenir lloc l'any 2003 en contra de la guerra de l'Iraq. Així doncs, quedem a la plaça de Catalunya.

LA PLAÇA

- NOM
Plaça de Catalunya
- CIUTAT
Barcelona
- DATA
Es va inaugurar el 2 de novembre de l'any 1927
- SITUACIÓ DINS LA CIUTAT
Hi conflueixen vies de comunicació de la ciutat tan importants com el passeig de Gràcia, la Rambla, la rambla Catalunya, el portal de l'Àngel, la ronda Universitat, la ronda de Sant Pere o el carrer Pelai

Vista de la plaça perpinyanesa des de la font instal·lada fa dos anys. / A.R.

Plaça de la «République»

Situada al cor mateix del centre de Perpinyà, la plaça ja existia a l'edat mitjana amb el nom de Coronell d'en Vila

ALEIX RENYÉ / **Perpinyà**

● Aqueixa és una de les principals places de la part vella de la capital rossellonesa. A l'edat mitjana es trobava dins les muralles de la ciutat, i era l'indret on es feia el mercat. Aquesta funció l'ha mantingut fins ara, on es poden trobar cada dia marxants a l'aire lliure, sobretot de fruites i verdures. L'any 1600 s'hi va instal·lar el convent dels jesuïtes, amb una escola i una església. Quan els jesuïtes van ser expulsats de França, l'any 1762, el convent va ser transformat en teatre, que esdevindria l'actual teatre municipal de Perpinyà.

L'any 1799 la plaça va ser batejada *place de la Liberté* i s'hi va instal·lar, el 1800, la tomba dels generals Dagobert i Dugommier, herois francesos de la guerra contra Espanya del 1793. L'any 1826 les dues tombes van ser traslladades al cementiri de Sant Martí (on es poden

trobar actualment). *La place de la Liberté* va esdevenir *place Napoléon* durant el Primer Imperi i *place Royale* durant la Restauració.

És a la fi del segle XIX que la plaça va ser batejada com a *place de la République* i el mercat es va ampliar i cobrir l'any 1888, per esdevenir el *mercado de gros*.

L'any 1974, el batlle Paul Alduy va fer destruir el mercat cobert i va fer construir un pàrquing de cinc pisos. D'aquesta manera la plaça va desaparèixer i el mercat es va mantenir als carrers del voltant. El nou alcalde Jean-Paul Alduy, fill de l'anterior, va fer destruir, l'any 2006, l'edifici considerat com «una berruga del paisatge perpinyanès», es va foradar un pàrquing subterrani i es va remodelar la plaça com una plaça *dura*. L'espai està ocupat pel mercat i terrasses de bar i s'hi realitzen actes multitudinaris.

LA PLAÇA

- NOM
Plaça de la República (des del segle XIX), Coronell d'en Vila (des de l'edat mitjana)
- CIUTAT
Perpinyà
- SITUACIÓ
Centre
- EDIFICIS
Teatre Municipal, antic convent dels jesuïtes
- PARTICULARITATS
Font moderna i mercat tradicional
- REFORMES
Recuperada l'any 2006 destruint una construcció que l'ocupava totalment

A l'esquerra, can Jorba; a la dreta, ca la Buessa i el quiosc de l'Arpa, i davant, el que havia estat un edifici modernista. / SALVADOR REDÓ

LA PLAÇA

- NOM:
Plaça de Sant Domènec
- CIUTAT:
Manresa
- DATA
1820
- SITUACIÓ:
Al centre de la ciutat
- EDIFICIS:
Ca la Buessa, edifici Jorba, el quiosc de l'Arpa, Teatre Conservatori
- REFORMES:
Les darreres reformes que li han donat l'aspecte actual són de l'any 1997 i 2006
- ACTES QUE S'HI FAN:
Fira Mediterrània, balls de festa major, diferents fires temàtiques

Envoltada d'història pels quatre costats

JORDI COMELLAS / **Manresa**
 ● Tot i la modernitat del seu actual aspecte, a la plaça de Sant Domènec de Manresa, que separa pràcticament el barri vell de la ciutat de l'eixample que suposa la zona del passeig de Pere III, la gran artèria manresana que alguns visitants bategen amb el nom de *la rambla*, hi trobem vestigis importants de diferents estils arquitectònics (*art déco*, modernisme i gòtic) i també l'aberració que va suposar convertir un edifici de l'arquitecte Ignasi Oms –origen dels Magatzems Jorba– en un edifici gris d'oficines, despulat de tots els seus ornaments modernistes.

Per la plaça hi passava la muralla del segle XIV i hi havia el portal de Sant Domènec, restes que encara s'han trobat durant la darrera remodelació de finals del segle passat.

Si ens posem d'esquena a

Al segle XIV hi havia un dels portals d'accés a la ciutat, ara la plaça de Sant Domènec de Manresa uneix el barri vell i l'eixample

l'antic edifici de la Caixa de Pensions, obra d'Enric Sagnier, separat de la plaça per la muralla de Sant Domènec, i de cara al barri antic, tindrem al davant l'imponent casa Torrents, coneguda com ca la Buessa, que ocupa tota una ala de la plaça, un dels edificis modernistes emblemàtics de la ciutat, construït per Ignasi Oms.

Davant seu, el petit quiosc de l'Arpa, també modernista, projectat per l'arquitecte Josep Firmat, que des de fa alguns anys ha perdut la seva funció de quiosc de diaris i revistes i en algunes ocasions és utilitzat com a oficina d'informació municipal.

A la dreta ens queda l'edifici del Teatre Conservatori, que no

te cap interès arquitectònic, però que té integrats els contraforts i separadors de les capelles laterals de l'antiga església gòtica de Sant Pere Màrtir, que, com altres, va ser enderrocada a principis de la Guerra Civil i que va donar el nom a la plaça, ja que hi havia una fornícula amb la imatge de sant Domènec de Guzmán.

Sense canviar de posició, a l'esquerra ens queda un altre dels edificis emblemàtics manresans. El dels antics Magatzems Jorba, durant anys abandonat però avui feliçment restaurat i en plena activitat comercial, que representa l'únic edifici d'*art déco* que hi ha al país.

La plaça és el rovell de l'ou de la ciutat, un lloc de pas, difícil de travessar en plena canícula estiuenca i que fa alleugerir el pas quan castiga el fred de l'hivern.

Dels coloms i els taxis als espectacles

● Havia estat la *plaça dels coloms*, abans que aquests envaïssin tots els carrers de la ciutat. També havia estat la plaça dels taxis, perquè aquests hi tenien parada, i abans, d'un dels seus extrems, davant del desaparegut hotel Santo Domingo, en sortien les tartanes i més endavant els primers autobusos que comunicaven la capital de la comarca amb els seus pobles i amb les comarques veïnes. També hi havia hagut

un refugi antiaeri.

Avui, els bancs que hi ha al voltant de la font constitueixen també un lloc de trobada de jubilats i, darrerament, de persones novingudes. D'ençà la darrera remodelació, la plaça ha estat recuperada com un espai lúdic i festiu on se celebren balls de festa major, espectacles de la fira Mediterrània, espectacles infantils, fires temàtiques, etc., etc.

La frontera entre xuetes i botifarres

El cèlebre cafè Modern és un dels atractius de la plaça de **Santa Eulàlia de Palma**

ANTONI MATEU / **Palma**

● Com totes les places d'origen medieval, la plaça de Santa Eulàlia no té estructura ben definida. Més que una plaça, és una confluència de carrers que s'eixampla per unes parts i s'estreny per altres. Allà, a l'ombra de l'esvelt campanar de l'església de Santa Eulàlia, que substituï la torre gòtica després que un llamp l'esbucàs al segle XIX, s'hi troba el cèlebre cafè Modern.

Aquest cafè, que antigament era lloc de reunió d'erudits, ara s'ha convertit en punt de trobada habitual per a molt de palmesans. A l'horabaixa és habitual veure-hi fent xivarri els alumnes de secundària dels col·legis de Sant Francesc i de Montis-sion. Les dues escoles antany priva-

LA PLAÇA

- NOM
Santa Eulàlia de Palma
- CIUTAT
Palma
- PRINCIPALS EDIFICIS
Església de Santa Eulàlia
Casa dels Socors
- REFORMES
A començaments de segle XX es reformà la façana principal de l'església en estil neogòtic, després que un llamp l'hagués destrossada. El 2001, es restringí el trànsit a la plaça.

des, ara concertades, encara és on van a escola els al·lots de casa bona palmesana.

No debades, la plaça de Santa Eulàlia és la frontera de dues

àrees diferenciades: el barri dels xuetes, amb el carrer de l'Argenteria com a artèria principal, i el dels botifarres, que s'apleguen al voltant del carrer de Morell.

La plaça de Santa Eulàlia és un dels punts neuràlgics del centre històric de Palma, tot ple de cafès.

Els primers són els descendents dels jueus conversos, que encara ara es dediquen al negoci de l'argenteria. Els botifarres, en canvi són aquells de pura sang catalana, descendents dels primers colons arribats amb Jaume I. El poble, irònicament els anomenà així a causa de la seva adhesió durant la guerra de Successió al bàndol de Felip V. El mot deriva d'allò de *botiflers*.

En l'actualitat, sobretot els dies feiners, la plaça de Santa Eulàlia és el centre neuràlgic de Ciutat Vella. Allà s'hi apleguen des de funcionaris municipals, fins a tota casta de persones de pas. Fa uns pocs anys que l'Ajuntament en limità el trànsit i les terrasses dels cafès pogueren guanyar espai. És un lloc agradable per fer-hi la passejada i per prendre-hi el cafè dels matins. Just separada una cinquantena de metres, s'hi troba la plaça de Cort, allà on hi ha la seu central de l'Ajuntament.

El Mercadal, l'ànima festiva de Balaguer

Des de l'edat mitjana, la **plaça congrega tot el poble en les seves festes i mercat**

PILAR ALBERT / **Balaguer**

● A la part baixa de Balaguer, i no gaire lluny del riu Segre, envoltada d'edificis de façanes variades —entre les quals no hi falten elements modernistes—, hi trobem la plaça del Mercadal, amb els seus imponents porxos i una mica inclinada cap al riu. És el centre neuràlgic, amb l'ajuntament, alguns cafès i el centenari restaurant Pepito, en un edifici que abans havia estat un cinema. També l'ajuntament era un edifici que antigament compartia amb un cinema, l'Ersa, que l'any 1963 es va esfondrar i va causar cinc morts i vuitanta ferits. D'aquella intervenció va resultar l'ampli edifici actual.

La resta de baixos són comerços de tota mena i empreses de serveis. Al llarg del segle pas-

LA PLAÇA

- NOM
Plaça del Mercadal
- CIUTAT
Balaguer
- SUPERFÍCIE
7.000 m²
- PRINCIPALS EDIFICIS
L'ajuntament i un restaurant centenari
- PARTICULARITATS
És la plaça porxada més gran de Catalunya
- REFORMES
L'última fa catorze anys
- ACTES
Festius, fires i mercats

sat van obrir —amb gran escàndol— dos *music-halls*, i la plaça va viure tirotejos i assassinats per gelosia i també per tendències polítiques. Eren temps en què la plaça es dividia per cafès, doctrines i classes socials, i aquí

es va proclamar la II República.

A les primeries del segle XX, la plaça es va obrir al riu i es va haver de tirar a terra ca l'Alòs per aconseguir un pas per als vehicles al nou passatge Gaspar de Portolà. Més tard va entrar en un

A la plaça del Mercadal hi ha una gran varietat de façanes i porxos, que l'amplien fins al 9.875 m².

llarg període de plantament d'arbres; es veu que no n'arrelava cap, malgrat l'esforç dels successius alcaldes, fins l'any 1915, que es van mantenir els plataners que ara fan ombra. La darrera remodelació va acabar fa catorze anys, instal·lant-hi les llambordes, els fanals i els bancs que componen el mobiliari urbà.

El seu origen va ser la mateixa utilitat com a espai de mercat. L'any 1333, els jueus foren expulsats del clos emmurallat; el call s'instal·la en un eixample, deixant al mig un gran espai on es feia mercat els dimecres. Uns segles després, ja configurada la plaça i enmig d'una disputa entre tres llocs pels drets de mercat, s'estableix que el d'hortalisses o *del reng* només pertany al Mercadal. Avui s'hi fan el mercat dels dissabtes i les fires i les festes, i sota els porxos encara podem trobar habitualment els pagesos que venen els seus productes del reng.

Beure. Uns, a les terrasses, perquè tenen peles; els altres, als bancs, d'una Font Vella reomplerta amb Don Simon. I una parella balla un tango. / M. MIRALLES

LA PLAÇA

- NOM
Plaça Reial
- CIUTAT
Barcelona
- DATA
Es va obrir el 1848 i va ser obra de l'arquitecte i urbanista Daniel Molina. És d'estil romàntic. Ha estat remodelada en diverses ocasions.
- SITUACIÓ
Baixant per la vorera esquerra de la Rambla, des de plaça Catalunya, s'hi accedeix pel carrer de Colom
- PARTICULARITATS
Al mig, hi ha la font de les Tres Gràcies, i dos fanals, de sis llums, d'Antoni Gaudí, dissenyats el 1878
- EDIFICIS
Es va concebre com una plaça residencial, amb edificis de dos pisos, amb porxos

Lloc per a la trobada humana i «canalla»

MERCÈ MIRALLES / **Barcelona**
 ● «Per a uns és com un oasi enmig de la ciutat, un recés de pau, un si matern; per a d'altres és d'allò més semblant a un pati de la presó Model.» Això diu Nazario al seu llibre, text i il·lustracions, *Plaça Reial safari*. I té tota la raó del món. Fora d'algunes hores mortes, les poques que hi ha entre el final de la brega festiva de la nit –recordem que a la plaça hi ha locals ben variats, com el Jamboree, el Sidecar...– i no es desperta el barri, no hi ha descans. Potser algun dia de molta pluja? Si és així, els habituals de la plaça i els turistes s'aixoplugaran sota els porxos.

La plaça Reial, que no s'ha de confondre de cap manera amb la plaça del Rei, és un gran espai al qual s'aboquen carrers estrets, d'incert final. *Barri Xino*, en diuen. Baixant la Rambla, a l'esquerra. Una furgoneta

La plaça Reial de Barcelona va ser un gran projecte de renovació urbana al segle XIX. Magna, senyora. I gamberra.

dels Mossos apostada a prop pot ser un bon indicador per saber que hi han arribat. Una plaça senyorívola, niu també de moviments humans al marge de la norma. Ple de locals on fer un mos, com el Taxidermista. I punt de trobada a l'aire lliure per a la *farra* i la conversa. L'Ajuntament es va proposar *fer neteja*. Ara tot és ple de seients indivi-

duals i isolats. Què se n'ha fet dels bancs llargs que convidaven a la tertúlia? Les papereres duen incorporat un cendrer... Provoca un somriure. Als que s'estan a la plaça tant els fa on vagin a parar les burilles. I els orins. Un home beu a morro –impossible a galet–, d'una ampolla d'aigua de litre i mig reomplerta de vi a granel. Mentres-

tant, crida, balbuceja i s'embarbussa. Sembla que cridi: «Carmen!», «Maria!». Ell xarrupa de la seva ampolla. Els turistes beuen de gerres de tres quarts de litre, a les terrasses.

Uns amics s'acosten al Bacus d'ampolla a granel, hi parlen i es retiren, es reuneixen amb d'altres en un carrer fosc i fan uns *porrets*. Tots duen una llauna de cervesa. Una parella de passavolants –amb cervesa– repassa les cabines telefòniques, per si cau un cèntim. Un home tira patates braves als coloms coixos –com és que perden les potes?–, i les cotorres, com la pesta, xerriquen des de les palmeres. Dos joves escardalencs es marquen un tango innocent davant dels turistes, fins que l'*urbano* els diu que no pot ser. Amos que passegen gossos, i l'únic japonès que ha entrat a la plaça fa una única foto: als fanals que va fer Gaudí. És clar.

«Me han 'robao' la mountain bike»

● «*Me han 'robao' la mountain bike. / Fue un yonqui de la plaza Real. / Qué cariño le tenía / la bici me llevaba y me traía. / Si lo pillo lo machaco. / Lo poco que tenga se lo saco. / Le coloco un par de mecos / no me importa si lo dejo seco. / Qué dura es la vida hermano. / Me quedé con el candao en la mano. / Y mientras te canto mis penas / la bici va rodando por sus venas.*»
 Fragment de la cançó *Tranqui, tronqui*, de Sergio Makaroff, al disc *Un hombre feo*.

Pobre Makaroff!

Fem un cafè i un tros de pastís a la taverna Glaciar. 4 euros amb 50 cèntims. Des de la terrassa es veuen passar els guàrdies urbans. En una mitja hora, en veiem passar quinze. A propòsit de quinze, al restaurant Les Quinze Nits, i com és tradició, hi ha cua per tenir taula. Intento fer una fotografia a uns músics i un d'ells corre, cames ajudeu-me. Es deu pensar que sóc una *poli* d'incògnit?

Territori casteller per excel·lència

La plaça del Blat de Valls fa tremolar en les diades de Sant Joan i Santa Úrsula

I. MARTÍNEZ / Valls

● «De sobte esclatà un picament de mans universal: l'enxaneta estava dempeus dalt de l'aixecador, i, mig aclofada encara, feia amb els braços aquell moviment d'ales que entre els de l'ofici s'anomena l'aleta. La gralla, amb una nota prima, perllongada i estrident com el gemec suprem d'un gran esforç vençut, acompanyava aquell senyal de triomf. El castell estava fet: calia només restablir l'equilibri, posar-lo a plom; i dret, enter ja l'enxaneta amb sos braços en nanses, calgueren sols petites inflexions de cos, imperceptibles a l'espectador indocte en la matèria, per aconseguir-ho.» Aquest fragment de *Vilaniu* es considera la millor de les pàgines de la nostra literatura dedicades a una actuació casteller. Així consta a la ruta literària que Valls dedica a Narcís Oller (Valls 1846-Barcelona 1930), pare de la novel·la catalana moderna.

Prop de 130 anys separen l'actualitat de la descripció de Narcís Oller, i en aquest temps

LA PLAÇA

- NOM
Plaça del Blat
- CIUTAT
Valls
- SUPERFÍCIE
210 m² (510 m² amb els vials)
- SITUACIÓ
Centre històric
- DISTINTIUS
L'edifici de l'Ajuntament i l'arxiprestal de Sant Joan, amb un campanar de 74 metres. Sota la plaça s'han recuperat 200 metres lineals del refugi antiaeri
- REFORMES
Prevista pel 2012
- ACTES I CELEBRACIONS
Sant Joan, Santa Úrsula, Firagost
- ESDEVENIMENTS
S'hi han presentat defenestracions de reis, com la d'Isabel II o la d'Alfons XIII

Els components de les dues colles castelleres omplen pràcticament la plaça en diades com la de Santa Úrsula. / J.R.

els castells a la plaça del Blat han omplert pàgines de la crònica periodística. A diferència d'altres places castelleres, la del Blat és territori únic i exclusiu de les dues colles locals: Vella dels Xiquets de Valls i Joves Xiquets de Valls.

La ciutat s'ha eixamplat i la plaça és punt de trobada de dia-

des castelleres, manifestacions populars i tradicionals i fires. Són activitats multitudinàries que l'han fet coneguda arreu. En el dia a dia, ha deixat de ser el centre d'activitat comercial i social; la via de pas als carrers del centre històric de la ciutat.

Amb l'establiment del Pallol (s. XV i XVI), la plaça adoptà,

alternativament, els noms de Quartera i del Blat, perquè les transaccions dels grans s'hi mesuraven en aquest lloc amb les quarteres públiques. La plaça ha canviat de nom en funció dels esdeveniments polítics i, el 1979, va recuperar el nom de plaça del Blat, el que sempre havia regit en el llenguatge planer.

Refugi al nucli antic

La placeta de Sant Esteve és testimoni de segles d'història d'Andorra la Vella

JORDISALAZAR / Andorra la Vella

● Per aquells que el coneguin superficialment, el model urbà d'Andorra la Vella pot acostarse més al de les grans ciutats que als de les zones rurals. Però el visitant encuriosit que vulgui aprofundir en les arrels històriques de la capital del país haurà de fer un tomb pels carrers que conformen el nucli antic, una àrea lamentablement no gaire extensa, però que ofereix un contrapunt interessant a la massificació turística.

Mig amagada a l'encreuament del carrer de la Vall amb l'antic carrer Major, la pla-

LA PLAÇA

- NOM
Placeta de Sant Esteve
- CIUTAT
Andorra la Vella
- SITUACIÓ
Cruïlla del carrer de la Vall i antic carrer Major
- EDIFICIS
Casa Bauró i Casa Motxilla
- MONUMENT
Escultura a la dansa del contrapàs, obra de Sergi Mas

La placeta de Sant Esteve està situada a l'encreuament del carrer de la Vall i de l'antic carrer Major, al nucli antic d'Andorra la Vella. / J.S.

ceta de Sant Esteve se'ns apareix com un veritable refugi, a l'hora que testimoni de segles d'història. Situada a pocs metres de la Casa de la Vall, que des del 1702 és la seu del Consell General –l'equivalent al parlament–, la plaça acull també, i no gratuïtament, dues de les institucions culturals més representatives d'Andorra: la Biblioteca Nacional, a la Casa Bauró; i el Servei de Política Lingüística, a la Casa Motxilla. Al mig, una escultura de Sergi Mas representa des del 1977 un altre símbol de la idiosincràsia andorrana: el contrapàs, la dansa típica de la capital del Principat.

Des del capdamunt del carrer de la Mare de Déu de les Neus, vista de la plaça Major de Vic, amb la torre del rellotge de l'ajuntament al fons. / JORDI CABANAS

LA PLAÇA

- NOM:
Plaça Major o Mercadal
- CIUTAT:
Vic
- DATA:
Als segles XII i XIII es construeixen les cases que en configuren el perímetre
- SUPERFÍCIE:
Uns 7.600 m²
- SITUACIÓ:
En una plataforma lleugerament inclinada al punt més elevat de Vic (498 m sobre el nivell del mar)
- PRINCIPALS EDIFICIS:
Casa Cortina, Casa Costa, Casa Tolosa, Casa Moixó i Casa Beuló, a part de l'ajuntament
- PARTICULARITATS:
La sorra de la part central de la plaça i les arcuacions a tot el perímetre
- CELEBRACIONS FIXES:
Cada dimarts i dissabte s'hi fa mercat

El rovell de l'ou de Vic

ANNA AGUILAR / Vic
● «(...) amb una gran estàtua eqüestre... seria la plaça Major, no pas de Vic, sinó de tot el país». Quan Josep Pla va escriure això va apuntar alt. Els vigatans no han tingut mai al bell mig del Mercadal una mena de *Marc Aureli dalt del cavall*, però això no vol dir que a la plaça Major –avui tan sòbria de mobiliari urbà– no hi hagi hagut monuments. Al s. XV, per exemple, s'hi va aixecar una font –la Mare de Déu de les Fonts– des de la qual es distribuïa l'aigua a la resta de la ciutat. Més tard, el 1821, s'hi va erigir un monument dedicat a la Constitució i entre el 1939 i el 1943 n'hi va haver un en honor dels caiguts durant la Guerra Civil. Que la plaça Major de Vic –altrament dita plaça de la Constitució, plaça de la República i plaça del Caudillo, segons el ball polític que tocava

La plaça Major o Mercadal de la capital osonenca ha estat sempre centre d'intercanvi social i comercial

ballar– no hagi tingut estàtua eqüestre, tampoc no significa que no hagi vist circular-hi tota mena de bestiar equí.

La plaça, que primer va ser un descampat, va començar a configurar el seu perímetre amb les cases que es van anar construint al seu voltant durant els segles XII i XIII. Aquells habitatges inicials reposaven sobre uns

pilars –en queda un d'original al carrer de les Neus– per sota dels quals podien passar els senyors a cavall. Però els pilars eren massa barroers per a l'aristocràcia urbana i cap al s. XVII es van transformar en les arcuacions actuals. Fixin-se que no són regulars, com també és heterogènia l'època de què daten les cases de la plaça. Del gòtic al modernis-

me, parin atenció en la Casa Cortina, la Casa Costa, la Casa Tolosa, la Casa Moixó o la Casa Beuló, a part de la Casa Comella, ja al carrer de Verdaguer.

Mercadal, punt de comerç i trobada dels veïns de Vic i comarca. A les acaballes del s. IX ja hi ha documents que parlen del *mercatus*. Primer van ser parades ambulants i després es van convertir en fixes fins que el 1620 el seny urbanístic les va fer eliminar. Avui tornen a ser parades itinerants les que omplen la plaça cada dimarts i dissabte amb tota mena de productes. Ara, però, la gent ja no hi entra amb carros, com havia fet al segle passat, ni amb cotxes, com fins fa quatre dies. Ara, sota l'austeritat sorrenca de la plaça s'hi troba un pàrquing subterrani. Es va inaugurar el 1991 i molts el van considerar, com diria Pla, una collonada.

La plaça dels concerts, la del Merma

● La plaça Major de Vic –la mateixa que havia sigut escenari d'execucions, correbous i desfilades feixistes– és la plaça dels concerts multitudinaris del Mercat de Música Viva i la de les parades de palmes i palmons pel Mercat del Ram. La dels minuts de silenci, la que surt a la càmera de TV3, la de les parades de llibres sota les voltes per Sant Jordi i la del tiberi popular del dijous llarder. És la plaça de l'orxata de la Xixo i

la de la foguera de Sant Joan. La del «quedem al Merma», el capgròs més popular de Vic. La plaça on han acabat moltes manifestacions i on comencen les caminades populars. És la plaça per on passa el silenciós seguici de la processó dels armats i les sorolloses comitives dels comiats de solter. La plaça Major de Vic, decorada entre 1910 i 1924 amb fanals d'Antoni Gaudí, és plaça de gaudi arquitectònic, comercial i social. / A.A.

El cor de la ciutat

PLACES. Les places són, des de temps immemorials, llocs de trobada, de festa, d'intercanvi econòmic, els cors de les ciutats i dels pobles. Fem un recorregut per dotze d'aquests espais, de Vic a València, de Perpinyà a Balaguer.

360° de genuïnitat al bell mig de València

La **plaça Redona** és un dels indrets més actius de la ciutat cada diumenge al matí

E. ORTS / València

● La grip aviària li ha llevat part de l'encant que tenia, i és que des que es va prohibir la venda ambulat d'aus, la plaça Redona ha perdut una mica de la seua vitalitat. Aquest cèntric indret és el pati interior d'un conjunt de finques que formen una circumferència perfecta a què qualsevol vianant pot accedir pels quatre carrerons que la connecten amb el barri del Mercat, on s'ubica.

Actualment, la seua façana està sotmesa a unes obres de rehabilitació que, malgrat tot, no han paralytitzat la seua activitat. N'hi hauria prou amb la seua forma circular per a justificar el seu atractiu, però potser allò que més personalitat li atorga és l'anella coberta de fusta que la protegeix parcialment del sol i la

LA PLAÇA

- NOM
Plaça Redona
- CIUTAT
València (barri del Mercat)
- ORIGEN
Medieval
- ARQUITECTE
Salvador Escrig (responsable de la seua reforma en el segle XIX)

La plaça, un matí entre setmana. / EL PUNT

pluja. Davall s'hi refugien multitud de comerços, que complementen les botigues que hi ha als

baixos de les finques: merceries, filatures, randa, forja, ceràmica... negocis genuïnament tradi-

cionals.

La tranquil·litat d'entre setmana, on habitualment les dones majors comparteixen ganxet i conversa plàcidament assegudes en unes cadires, es veu alterada els diumenges. La plaça, però sobretot els carrers que hi donen accés, es col·lapsen de paradetes i d'improvisats rogles per baratar cromos, monedes antigues o objectes de difícil catalogació. Fins fa poc aquesta zona també era coneguda per la venda il·legal de particular a particular de mascotes, sobretot gossos.

La seua proximitat al carrers Sant Vicent i la Pau i a les places de la Reina i de la Verge la converteixen en un lloc de pas obligat per a turistes i veïns que aprofiten els festius per passejar.

La plaça Redona, popularment coneguda en els segles anteriors com *El Clot*, és d'origen medieval i des d'un principi es va adreçar a la venda d'aus i plomatge per a coixins. El 1837 se'n va iniciar una àmplia reforma, que a poc a poc li donaria el seu aspecte actual.